

Ännu en synpunkt på socialförsäkringarna

De synpunkter kring socialförsäkringarna som Ingemar Ståhl förde fram i första numret av denna tidskrift kan jag utan egentliga reservationer instämma i. Den exemplifiering han ger av de många välfärds- och allokeringsproblem inom socialförsäkringarna som förbisetts och försumrats såväl i den praktiska politiken som av de samhällsvetenskapliga forskarna är ganska slående och berättigad. I några enstaka fall kan man väl sätta ett mindre frågetecken till Ståhls framställning. Men sett utifrån vad artikeln i stort vill illustrera är de betydelselösa. Skall man kommentera artikeln ligger det därför närmare till hands att i stället foga ytterligare exempel till den gjorda probleminventeringen. Då det emellertid kan vara en risk för övermåttad i att rada problem efter problem vill jag här endast föra fram en mer allmän reflexion.

Huvudsakligen belyser Ingemar Ståhl reformer och förbättringar som kan ske

inom socialförsäkringssystemet genom förändringar i försäkringarnas konstruktion. Den aspekt jag vill erinra om kan också mycket väl betecknas som ett sådant konstruktionsproblem. Men det kan vara en fördel i att behandla den mer fristående, då den i viss mån kan vara bestämmande för de utgångspunkter från vilka konstruktionsarbetet skall utgå. Det problem jag här syftar på gäller frågan vilka risker man vill eller lämpligen bör täcka genom socialförsäkringarna.

För att bättre illustrera min synpunkt tillåter jag mig en medveten förenkling och generalisering och utgår sålunda från ett påstående, som jag här inte närmare belägger. Innebörden av detta är att man tenderat att i socialförsäkringarna mer täcka in högfrekventa men för en års- eller livsinkomst inte så tungt vägande risker, medan skyddet mot de lågfrekventa och ekonomiskt verkligt hårt drabbande riskfallen är förhållandevis dåligt. Två centrala frågor kan knytas

till denna påstådda tendens. Den ena berör hur socialförsäkringarna borde utformas för att på bästa sätt motsvara medborgarnas preferenser. Utifrån dessas beteenden i fråga om privata försäkringar, där ett genomgående drag varit att först täcka katastroffallen och sedan stegvis utöka skyddet till ekonomiskt mindre allvarliga risker, kan ifrågasättas om försäkringarnas utformning stämmer överens med individernas preferenser. Den andra frågan avser vilken ställning och vilka verkningar socialförsäkringarna har eller bör ha med hänsyn till inkomstomfördelningen. Alldeles uppenbart är ju att inkomstomfördelningsproblemen inte på ett fullgott sätt blir tillgodosedda om socialförsäkringarna har den här anförda tendensen.

För att ändock något bygga under minnes skall jag anförda ett exempel från sjukförsäkringen ehuru flera liknande exempel hos andra försäkringar pekar på att det här förhållandet har en allmän giltighet. Sjukförsäkringen ger ett mycket gott försäkringskydd för två- à tre-

dagarsnuvan men för en livslång reumatisk sjukdom är skyddet ganska begränsat. Det skulle därför behövas en diskussion om vilka risker som bör täckas av denna försäkring. Så vitt jag har kunnat finna är det ytterst få skäl som talar för att man skall ha en 0-dags- eller 1-dagskarens och inte exempelvis en 3-dagskarens. Sett utifrån individernas preferenssynpunkter, utifrån inkomstomfördelnings-, kontroll- och administrativa synpunkter kan man med stor säkerhet hävda att det vore befogat att övergå till en längre karenstid. Det ganska stora utrymme på avgiftssidan man då skulle vinna kunde man sedan överväga att använda till ett utbyggt skydd för de allvarligaste riskerna — invalidiserande sjukdomar och olycksfall etc. Vill man uppnå en effektiv välfärds- och inkomstomfördelningspolitik måste man främst täcka risker av denna sistnämnda typ och inte förkylningsriskerna.

Professor *Erik Höök*,
Finansdepartementet